

POSICIONAMENT DEL CIEMEN

Sobre la situació actual del català, l'occità,
l'aranès a l'Aran, i la llengua de signes catalana; i
l'actualització de la Declaració Universal dels
Drets Lingüístics | abril 2026

[=] ciemen

Continguts

1. Introducció **3**
2. Estat de la llengua catalana **3**
3. Àmbits de fragilitat **5**
4. Factors estructurals **5**
5. Nous escenaris: drets lingüístics i era digital **5**
6. Factors de vulnerabilitat **6**
7. Canvis legislatius **6**
8. Canvi de paradigma **6**
9. Estat de l'occità, aranès a l'Aran **7**
10. Estat de la Llengua de Signes Catalana **7**
11. Nous reptes en l'era digital **8**
12. Vigència i límits de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics **8**
13. Actualització de la Declaració Universal de Drets Lingüístics **9**
14. Conclusions **10**

1. Introducció

El Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i les Nacions (CIEMEN), d'acord amb la seva trajectòria en la defensa dels drets col·lectius i de la diversitat cultural i lingüística, expressa la seva preocupació per l'evolució de les llengües pròpies de Catalunya: el català; l'occità, anomenat aranès a la Val d'Aran; i la llengua de signes catalana, en el context actual.

Les transformacions globals, marcades per la mobilitat humana, la digitalització i l'hegemonia de determinades llengües en els àmbits econòmic, cultural i tecnològic, incideixen de manera directa en les dinàmiques sociolingüístiques. En aquest escenari, les llengües minoritzades es troben exposades a processos de substitució que requereixen respostes polítiques molt més decidides i instruments internacionals renovats.

2. Estat de la llengua catalana

1. A Catalunya

Les dades més recents de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població. 2023*, elaborada per la Conselleria de Política Lingüística i l'Idescat (publicada el 27 de novembre de 2025), permeten establir un diagnòstic precís:

- El coneixement del català és generalitzat: més del 90% de la població l'entén i prop del 80% el sap parlar.
- El nombre absolut de persones que el saben parlar ha augmentat, superant els 5,5 milions de persones.
- Tanmateix, només un 32,6% de la població declara el català com a llengua d'ús habitual, en descens respecte al 36,1% registrat el 2018.
- Tot i que el 2023 la transmissió del català de pares a fills s'incrementa un 7% respecte al 2018, el fet que sigui la llengua inicial de només un 29% de la població, evidencia que la transmissió és insuficient.
- Un percentatge significatiu (al voltant del 24%) declara no utilitzar mai el català, indicant una fractura en l'ús social.

Aquestes dades confirmen una tendència estructural: el català manté una elevada capacitat d'atracció com a llengua coneguda, però perd centralitat com a llengua d'ús efectiu i habitual.

Tal com assenyala l'Informe de Política Lingüística, *“la distància entre coneixement i ús constitueix avui el principal repte per a la llengua catalana”*.

2. A les Illes

En el cas de les Illes, segons *l'Enquesta d'Usos Lingüístics a les Illes Balears 2014*, elaborada pel Govern de les Illes Balears, la Universitat de les Illes Balears i la Generalitat de Catalunya, el diagnòstic és similar:

- Un 96% de la població entén el català i el 74% el sap parlar.
- El 36% de la població té el català com a primera llengua i el mateix percentatge el considera la seva llengua habitual.

És previsible que les dades de l'enquesta que s'elaborarà aquest 2026 experimentin un descens, especialment en l'ús habitual.

3. Al País Valencià

Les dades de *l'Enquesta de Coneixement i Ús Social del Valencià (2021)* elaborada per la Generalitat Valenciana constaten que:

- Entre un 85% i un 90% de la població entén el valencià i entre un 50% i un 55% el sap parlar.
- És la llengua inicial d'entre el 25% i el 30% de la població
- No és la llengua predominant a casa d'un 20% de la població i d'un 15% entre amics.

L'enquesta detecta un afebliment de la transmissió generacional.

4. A la Catalunya Nord

Aquest és el territori amb la situació més precària, segons *l'Enquesta d'Usos Lingüístics 2014-2015*.

- L'entén entre el 60 i el 65% de la població.
- La sap parlar entre un 30% i un 35%.
- És la llengua inicial d'un 10%.
- És la llengua habitual d'entre un 5% i un 10%

Tot i algunes diferències entre les dades dels diferents territoris, es poden projectar uns reptes comuns.

3. Àmbits de fragilitat

L'anàlisi sectorial evidencia desequilibris persistents:

- Administració de justícia i àmbits estatals: presència residual del català i limitacions en l'exercici dels drets lingüístics.
- Món socioeconòmic: el català no és la llengua preferent en molts serveis i activitats comercials.
- Entorn digital i audiovisual: oferta insuficient i baixa disponibilitat de continguts i serveis en català.
- Acollida lingüística: dificultats per garantir que la població nouvinguda incorpori el català com a llengua d'ús.

Aquests dèficits configuren un escenari de minorització funcional, on la llengua hi és present però no plenament operativa en tots els àmbits de la vida social.

A més, la manca de recursos per a l'aprenentatge del català per a persones nouvingudes fa que no es garanteixi la igualtat d'oportunitats i afecta l'ús social del català. I en aquest sentit cal un esforç per intentar adaptar els sistemes d'aprenentatge a les realitats de les persones i el seu univers lingüístic. Finalment, cal un reconeixement i suport explícits a les veus d'origen migrant que s'expressen en català.

4. Factors estructurals

La situació actual respon a factors profunds:

- Asimetria jurídica en relació amb les llengües oficials d'àmbit estatal.
- Transformacions demogràfiques accelerades.
- Pressió de llengües globals, especialment en entorns digitals.
- Inèrcies sociolingüístiques de substitució.

Aquest conjunt de factors situa el català en una posició de vulnerabilitat que requereix respostes estructurals.

5. Nous escenaris: drets lingüístics i era digital

La irrupció de noves tecnologies i de la intel·ligència artificial obliga a tenir en compte nous escenaris d'aplicació dels drets lingüístics. En el moment actual, garantir aquests drets implica també assegurar:

- La presència de la llengua en sistemes d'intel·ligència artificial.
- L'accés a plataformes digitals i continguts en la llengua pròpia.
- La capacitat de desenvolupar-se plenament en entorns tecnològics.

La manca d'aquests elements pot derivar en noves formes d'exclusió lingüística.

6. Factors de vulnerabilitat

Tot plegat, i amb les dades de què disposem, el CIEMEN identifica diversos factors estructurals que expliquen aquesta situació:

- La persistència d'una desigualtat jurídica que limita el ple exercici dels drets lingüístics dels parlants de català.
- Les transformacions demogràfiques, que requereixen polítiques d'acollida lingüística més efectives i sostingudes.
- La pressió de llengües hegemòniques, especialment en l'àmbit digital i audiovisual.
- Les inèrcies socials de substitució lingüística, que dificulten la consolidació del català com a llengua d'ús general.

7. Canvis legislatius

Per tal de revertir aquesta situació de discriminació lingüística en l'àmbit jurídic, caldria revertir l'actual situació de desprotecció del català mitjançant reformes legislatives:

- Derogant les lleis que discriminen la llengua catalana en relació amb la llengua francesa i castellana, i establint marcs normatius que protegeixin la llengua catalana en les administracions dels diferents territoris dels Països Catalans.
- Aplicant polítiques públiques de protecció i ús de la llengua catalana als diversos governs: autonòmics, departamentals, i municipals, en l'àmbit de les competències respectives.
- En el cas de Catalunya, cal assegurar la implementació de les mesures del Pacte Nacional per la Llengua, entès com un punt de partida, i avaluar el seu compliment, tot actualitzant-lo en funció d'un context canviant.

8. Canvi de paradigma

El fet que avui existeixi una distància tan marcada entre el coneixement i l'ús del català no es pot entendre del tot sense tenir en compte les polítiques dels estats

espanyol i francès orientades a la substitució lingüística o a la subordinació del català respecte de les llengües d'estat. Històricament, els estats espanyol i francès han emprat la via de la repressió i la marginació sistemàtica de la llengua catalana, tant en l'àmbit institucional com en l'educatiu, administratiu i judicial. La minorització del català no és només el resultat de dinàmiques globals recents, sinó també d'una trajectòria històrica de limitació dels drets lingüístics impulsada des dels poders estatals.

Aquesta repressió institucionalitzada, sostinguda en el temps, ha impactat en l'autoconcepte de la llengua de les persones parlants del català i es reflecteix en la seva actitud de convergir al castellà en converses amb persones no catalanoparlants. Aquesta constatació palesa la necessitat d'activar campanyes que fomentin l'ús del català en totes les converses amb les persones no catalanoparlants.

9. Estat de l'occità, aranès a l'Aran

Les dades de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població. 2023*, elaborada per la Conselleria de Política Lingüística i l'Idescat (publicada el 27 de novembre de 2025), reflecteixen el següent estat de la qüestió:

- Més del 79,7% de la població entén l'aranès i el 53,6% el sap parlar.
- L'aranès és la llengua inicial del 23,5% de la població i la llengua habitual del 23,5%.
- Un 29,5% declara que és la seva llengua d'identificació.

Aquestes dades s'expliquen perquè l'aranès es veu afectat per les mateixes dinàmiques que el català: asimetria jurídica en relació amb les altres llengües oficials; transformacions demogràfiques accelerades; pressió de llengües globals, especialment en entorns digitals; i inèrcies sociolingüístiques de substitució.

En el cas de la resta del domini lingüístic occità, principalment a l'Estat francès, la situació és encara més precària.

Per garantir els drets lingüístics cal tenir en compte els punts de vulnerabilitat, nous reptes i canvi de paradigma, que són aplicables també a l'aranès i que han estat esmentats en els punts anteriors.

10. Estat de la Llengua de Signes Catalana

La LSC té reconeixement oficial des de 2010, amb l'aprovació al Parlament de Catalunya de la llei 17/2010 que regula el seu aprenentatge i ensenyament i garanteix el dret d'ús en els àmbits de l'educació i l'administració pública.

Constatem que les tecnologies de la informació i la comunicació han suposat un avenç a l'hora de permetre que les persones usuàries es puguin comunicar en aquesta llengua sense necessitar presencialitat. També constatem l'increment de continguts a la televisió i actes institucionals. Tot i això, encara cal fer apostes més decidides.

Garantir els drets lingüístics requereix més pressupost; millorar l'accés dels infants a l'educació en LSC; elaborar més recursos didàctics, i la garantia de disposar d'intèrprets a l'administració pública, especialment en àmbits sensibles com el sanitari.

La LSC, com la resta de llengües de signes que hi ha al món, ha de ser entesa com una llengua amb uns usuaris a qui cal garantir els seus drets fonamentals, com ho és el dret a usar la seva llengua en tots els àmbits.

11. Nous reptes en l'era digital

La digitalització i el desenvolupament de la intel·ligència artificial plantegen nous reptes per als drets lingüístics. La garantia d'aquests drets passa avui també per assegurar la presència i la funcionalitat de les llengües en els entorns tecnològics.

En aquest sentit, el CIEMEN alerta que la manca de recursos, dades i presència del català i de l'aranès en aquests àmbits pot generar noves formes de desigualtat i exclusió.

12. Vigència i límits de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics

La Declaració Universal dels Drets Lingüístics (1996) ha estat un document de referència fonamental en la defensa dels drets lingüístics com a drets humans col·lectius. Tanmateix, el context actual posa de manifest la necessitat d'actualitzar-la.

Entre les seves limitacions destaquen la manca de desenvolupament dels drets lingüístics en l'entorn digital, l'absència de mecanismes efectius de garantia i la insuficient adaptació a les noves realitats sociolingüístiques.

13. Actualització de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

Adoptada el 1996, la Declaració Universal dels Drets Lingüístics (DUDL) ha estat un instrument pioner en la conceptualització dels drets lingüístics com a drets humans col·lectius. No obstant això, gairebé tres dècades després, presenta limitacions rellevants:

- Absència d'un desenvolupament específic dels drets digitals lingüístics.
- Caràcter no vinculant i manca de mecanismes d'exigibilitat.
- Insuficient adaptació a les noves realitats sociolingüístiques.

El CIEMEN considera que l'actualització de la DUDL constitueix una oportunitat clau per:

- Reforçar el reconeixement internacional del català i l'aranès.
- Situar els drets lingüístics al centre de l'agenda global.
- Incorporar els nous drets associats a l'entorn digital.
- Generar noves aliances entre comunitats lingüístiques minoritzades.
- Dotar de més legitimitat les polítiques lingüístiques.

En aquest sentit, el CIEMEN considera que l'actualització de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics és una necessitat inajornable i, alhora, una oportunitat estratègica per a situar la diversitat lingüística al centre de les agendes democràtiques globals.

Per tot això, el CIEMEN i el PEN Català, impulsem un procés internacional d'actualització de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics, amb participació d'institucions, experts i comunitats lingüístiques d'arreu del món, que es proposa:

1. Incorporar explícitament els drets lingüístics en l'entorn digital i tecnològic.
2. Establir mecanismes de seguiment i garantia que en reforcin l'efectivitat.
3. Enfortir la cooperació internacional entre comunitats lingüístiques minoritzades.

14. Conclusions

El català es troba en una situació que requereix una resposta política sostinguda i estructural, molt més decidida i amb molts més recursos. El desacoblament entre coneixement i ús posa en risc la seva funció com a llengua de cohesió i de transmissió intergeneracional.

Davant d'aquest escenari, l'actualització de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics esdevé una eina clau per reforçar els drets lingüístics i per avançar cap a un marc internacional més just i equitatiu.

El CIEMEN reafirma el seu compromís amb la defensa de la diversitat lingüística com a principi fonamental de les societats democràtiques i com a patrimoni col·lectiu de la humanitat.

Finalment, el CIEMEN exigeix a tots els governs dels territoris de parla catalana que promoguin, actualitzin i posin tots els recursos necessaris en les polítiques lingüístiques, que consolidin el català com a llengua de cohesió social i n'assegurin el seu ús en tots els àmbits.

Barcelona, abril de 2026